

Качкынчиева А.Ж., Бакиева С.Т.

АНГЛИС ТИЛИ САБАКТАРЫНДА ТЕКСТ МЕНЕН ИШТӨӨНҮН ЫКМАЛАРЫ

Качкынчиева А.Ж., Бакиева С.Т.

СПОСОБЫ РАБОТЫ С ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

A. Kachkynchieva, S. Bakieva

WAYS TO WORK WITH TEXTS IN LESSONS ENGLISH

УДК: 81'42:811.111

Бул темада жогорку окуу жайларда студенттерди окутуунун сапаттуулугуна жана сөз байлыгын өстүрүүгө жетишүү үчүн тексттер менен иштөөгө көңүл бөлүнгөн. Тексттер ой жүгүртүүгө жана өз оюн айтууга жардам берет. Тексттер студенттердин билим деңгээлине жана жааш өзгөчөлүктөрүнө жараша тандалуусу зарыл. Студенттер тексти окуу менен гана чектелбестен, аны түшүнүп окуусу зарыл. Текстти окуу менен бирге грамматикалык жана лексикалык материалдар менен таанышышат. Тексттер менен иштөөдө сынчыл ойлом усулдары студенттерге жардам боло ала тургандыгы белгиленген. Окутуунун инновациялык жана интерактивдүү усулдарын колдонуу менен ийгиликке жетише алабыз.

Негизги сөздөр: ооз эки, булагы, аң сезим, маалымат каражаттары, актуалдуу, кызыктуу, таасирленет, сөз байлык, тилдер, үрп-адаттар.

В данной статье рассматриваются способы работы студентов с текстами. Работа с текстом развивает умение анализировать текст, развивает умение выражать свои мысли, учит пониманию и осмыслению. В статье рассматриваются стратегии работ над текстами. Авторы уделяют внимание на основные виды работ с текстом на уроке английского языка: 1. Предтекстовый (Pre-reading); 2. Текстовый (While-reading); 3. Посттекстовый (Post – reading). Авторы уделели на некоторые способы работы над текстами. Чтобы чтение текста стал не просто результативным, а интересным и мотивирующим для студентов, преподаватель должен занимать активную позицию, осуществляя разнообразные мыслительные операции. При работе над текстом важно учитывать виды чтения, преследующие разные цели. Перечисленные приемы работы с текстом являются основными, но далеко не единственными. Их использование во многом определяется опытом учителя, его желанием работать творчески и искать новые эффективные пути решения задач на уроках. Выбор определенных приемов также зависит от уровня подготовленности студента и их учебной мотивации.

Ключевые слова: устная речь, источники, ум, средство массовой информации, важный, интересный, впечатляет, словарный запас, языки, обычаи.

This article discusses how students work with texts. Working with text develops the ability to analyze text, develops the ability to express one's thoughts, teaches understanding and comprehension. The article discusses strategies for working on texts. The authors pay attention to the main types of work with text in an English lesson: 1. Pre-reading; 2. Text (While-reading); 3. Post-reading (Post-reading). The authors have paid attention to some ways of working on texts. To make reading the text not only effective, but interesting and motivating for students, the teacher must take an active position, carrying out a variety of mental operations. When working on a text, it is important to take into account the types of reading that pursue

different goals. The listed methods of working with text are basic, but far from the only ones. Their use is largely determined by the experience of the teacher, his desire to work creatively and look for new effective ways to solve problems in the classroom. The choice of certain techniques also depends on the level of preparedness of the student and their learning motivation.

Key words: oral speech, sources, mind, mass media, important, interesting, influence, lexicon, languages, customs.

Англис тилин үйрөтүүдө окутуучу ар бир сабакты кызыктуу, натыйжалуу өтүүгө аракет жасайт. Окутуучу кызыктуу тапшырмаларды, көнүгүүлөрдү берүү менен сабактын максатына жетишүүгө аракеттенет. Студенттердин англис тилинде эркин сүйлөп, сөз байлыгын өстүрүүдө тексттер менен иштөө жакшы натыйжаларды берүүдө. Текст окуу – бул маалымат алуунун булагы. Студенттердин аң сезимин жана сөз байлыгын өстүрүүгө жардам берет. Студенттин интеллектуалдык жактан өнүгүүсү үчүн текстти окуп гана койбостон аны түшүнүп, аны баалоосу керектиги зарыл. Маалымат каражаттарынын өнүгүүсү менен окуу материалдарын жеткирүү усулдары түп тамырынан бери өзгөрдү [1, 216-б.].

Ар бир сабакта текст менен иштөө негизги милдет болуп саналат. Студенттерди белгилүү беттеги тексти окуу жана суроолорго жооп бер деген тапшырма азыркы мезгилде жетишсиз болуп калды. Бул талап окутуунун керектүү ийгиликке жетишүүсүнө тоскоол болот жана убакытты бекер кетирүү деп эсептелет. Сабактын ар бир этабын түрдүү түзүүгө аракет жасоо керек, анткени ал сабак жемиштүү, кызыктуу жана кызыктыруучу болуусу зарыл. Окуу жемиштүү болуш үчүн студенттер активдүү позицияда болуп, ойлонуу сезимин ишке ашырышы керек. Текст окууда, окуунун максаттарын билүүсү зарыл. Биз билгендей окутуучу текст менен иштөөнү overwhelming катары эсептейт [2, 137-б.].

Изилдөөнүн максаты жана изилдөө объектиси. Сабактарда текст окуу менен төмөнкү ийгиликтерге жетише алат:

1. Жаңы сөздөр менен таанышат, сөз байлыгын өстүрөт.
2. Жаңы грамматикалык материал менен таанышат.
3. Тилин үйрөнүп жаткан мамлекет менен таанышат, анын маданиятын үйрөнөт.

4. Сүйлөө жөндөмдүүлүгүнө жетишет.

Текст менен иштөөдө төмөнкүлөргө көңүл бөлүүгө туура келет.

1. Текстти туура тандоо, талапка жооп бере турган текстти тандоо.

- актуалдуу жана заманбап болуусу зарыл.

- студенттердин билим деңгээлине жараша болуш керек.

- текст өтө чоң болбош керек.

- студенттер үчүн кызыктуу болуш керек.

- студенттер өз ойлорун айтууга, талкуулоого таасирленткен текст болуш керек.

Текст менен иштөөнүн этаптары:

1. Тексттин алдын алып иштөө (Pre-reading).

2. Текстти иштөө (While-reading).

3. Тексттен кийинки иштөө (Post-reading) [4, 3136].

I. Pre-reading activity-Тексттин алдын алып иштөө. Бул этаптын негизги милдети студенттерди текстти окууга даярдоо. Төмөнкүдөй иш аракеттерди жасаса болот.

- Доскага текстке байланышкан белгилүү цитата же накыл сөз жазуу менен, студенттерди текст эмне жөнүндө болушу мүмкүн экендиги тууралуу өз ойлорун айтууну сурануу.

- Доскага текстке байланышкан бир нече сүрөттөрдү коюу менен студенттерди командада аңгеме түзүүнү сурануу. Тексттин мазмунуна жакын аңгеме түзгөн команда жеңишке жетишет.

- Окутуучу бир канча суроо менен карточка түзүп коет, ал суроону жуптарга талкууга берет да, акырында жыйынтыкташат.

- Текстти алганга чейин жаңы сөздөрдү, жаңы татаал лексиканы түшүндүрүү зарыл.

II. While-reading activity - Текст менен иштөө. Текст алууга чейин анын максатын так аныктоо керек.

- Текстти туура жана так окуу зарыл.

- Текст боюнча суроого так жооп берүү.

- Маалыматты туура, туура эместигин аныктоо.

- Сөздөрдү, сөз айкаштарды туура коюу.

- **Find the difference.** – айрымачылыктарды табуу.

- Тексттин 3 варианты даярдап коюу керек, ар биринде 10дон айрымачылык болуш керек. Группаны 3 командага бөлөбүз. Ар бир командага тексттин копиясын берилет, аны жакшы окуп чыгышат. Командадагы балдарды аралаштырып жиберет. Бири-бирине тексти айтуу менен 10 айрымачылыкты табышат.

- **Act it out.** - Аткар.

- Группаны командаларга бөлүү керек.

- Тексти окуп чыгуулары керек.

- диалог болсо рольдор менен окуп, түшүнүүгө аракет кылуу.

- **Jigsaw puzzle.** – Баш катырма.

- Текст бир канча бөлүккө бөлүнөт.

- Ар бир студентке тексттен бир абзацтан берилет.

- Текстти катары боюнча өз ордуна коюу керек.

- **Clustering** – кластер

- Бул ыкманын максаты негизги сөздөрдө жана сөз айкаштарды колдонуп, тексти айтып берүүгө даярдоо.

- **Post-reading.** - Тексттен кийинки иштөө.

- Бул этапта сүйлөө жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү.

- Тексти ооз эки же жазуу түрүндө айтып берүү.

- Каармандардагы аныктама берүү.

- Тексттин уландысын ойлоп табуу, тексти бүткөрүү.

- Текстке жаны тема коюу.

- Дебат өткөрүү. - Айтып берүү.

Тексти окуу менен сөз байлыкты өстүрүүгө болот. Жаны сөздөр жана сөз айкаштарды жаттап, активдүү лексикага өтүү зарыл.

Англис тил сабагында өтүлгөн бир текст менен иштөөдө аткарылган иш аракеттерди көрсөтүүгө болот.

Изилдөөнүн үзүрү.

Текст: Fascinating festivals. [5, p. 34].

There are many amazing and interesting festivals all around the world.

As the English proverbs says:

So many countries and so many customs

Так много стран и так много обычаев.

1. Tomatino festival in Spain.

2. Carnevale d'Ivrea (oranges festival in Italy)

3. Songkran (Water festival in Thailand)

4. Holi, the festival of colors

5. Rio Carnival in Rio de Janeiro (slides).

I. Tomatina festival held on last Wednesday of every August in Bunol town, in Spain. During this event participants around the world throw tomatoes each other. For the safety of participants city council follows number of rules for La Tomatina festivals such as participants of this festival recommended to wear goggles to protect their eyes and they demand to throw only squashed tomatoes on others to avoid injuries. Every year one hundred metric tons of tomatoes are thrown during La Tomatina festival in the streets of Bunol.

II. La Tomatina starts with an event called 'palo jabon'. The goal of this event is climb a greased pole and drop ham from it's top. Once someone from the group of participants succeed in this event authorities gives signal for the start of tomato fight. Water from trucks also being fired into the air from all corners of the street. At that time number of trucks will arrive at the street and provide tomatoes in abundance. Tomatoes for this festival

are imported from Extremadura, one of divisions of Spain. The week long La Tomatina festival also features music, dance, parades and fireworks.

Holi, The festival of colors. India Holi is known as festival of colors celebrated by Hindus all over Asia and also by the people from some parts of Europe and North America. This Spring festival is mainly observed in India and Nepal. Holi is regarded as one of most important and vibrant festivals in India. This festival commemorate the victory of good over evil. Holi also marks the arrival of Spring, a season of hope and enjoyment. The tradition of colors in Holi festival linked with stories of Lord Krishna, who play parks on his beloved Radha by drenching her in colors and water. Holi celebrated on day after the full Moon in March of every year. The celebrations of Holi festival start with burning of Holika, represent the death of evil. Everyone love to drench others with colored water and dry powder at the time of Holi. Colored water filled balloons and waters guns are also used by the people for 'water fight' during Holi festival. People also visit houses of theirs friends and relatives and share sweets and other food items.

Rio Carnival, Rio de Janeiro. Rio Carnival is considered as the biggest carnival in the world, a five day long celebration held on 40 days before Easter every year. Rio carnival is officially start on Friday and end on Fat Tuesday, day before the start of Lent. There are around 2 million people on the street of Rio de Janeiro during this carnival. Rio carnival also sum up the true culture of Brazil. People can sing, dance and have lots of fun during Rio carnival Samba parades are one of most important events of Rio carnival, features more than 200 Samba schools. The participants of Samba parades have to pick up specific theme, music, lyrics and costumes.

Every group have to follow a specific order and to present choreographed dance in fancy costumes. Samba schools practice all year around to be succeed in parade during Rio Carnival. More than 300 street bands also participate during Rio Carnival. Each bands have their own place to parade.

Songkran Festival, Thailand - Водяной фестиваль. Songkran is the welcoming of spring and the vernal equinox in Thailand, although it's also celebrated in

Cambodia, Laos and Burma, albeit under different names and on slightly different dates. In Thailand it begins on 13th April and ends on 15th April and it is the traditional New Year when holiday is taken. The most famous celebrations last for six days in the northern city of Chang Mai and Thais celebrate by throwing water at each other and passers-by in the street. It also marks the end of the dry season in Thailand and the hottest time of year.

Жыйынтыктоо. Бул тексттерди берүү менен студенттердин сөз байлыгын өстүрүүгө өстүрүп, дүйнөгө болгон көз карашын өстүрүүгө максат коюлат. Текстке чейинки, текст мезгилинде жана текстен кийинки этаптары аткарылды. Текстке чейин жаны сөздөр берилди, андан соң суроолор берилди. Текстке байланышкан кошумча кызыктуу маалыматтарды баяндоо менен тексттерге кызыгуу пайда болду. Тексттеги маалыматтар студенттердин аң сезимин өнүктүрдү деп эсептөөгө болот. Чет элдик майрамдар менен биздин элдин майрамдарын салыштыруу менен айрымачылыктарын билишти. Ар бир элдин салт-санаасын, үрп-адаттарын сыйлоо керектигине жетишишти. Текстти студенттер сүрөт, кластер, суроо-жоопторду берүү менен кызыктуу өтүшүнө шарт түзүштү. Студенттер тексттин мазмуну боюнча сүйлөп беришти, берилген суроолорго өз ойлорун айтуу менен толук түшүндүрүүгө аракет кылышты.

Адабияттар:

1. Адамко М.А. Английский язык для филологов: практикум. / М.А. Адамко. - Тольятти: Изд-во ТГУ, 2016.
2. Зиньковская А.В. Теория и методика обучения английскому языку: учебное пособие. / А.В. Зиньковская, А.М. Прима, Б.Н. Шершнева. - Краснодар, 2016. - 137/
3. Курбанов А.А. Методика обучения английскому языку за 55 уроков. / А.А. Курбанов. - Грозный, 2017. - 681с.
4. Методика обучения и воспитания; английский язык: сборник рабочих программ. / [сост. Е.В. Калугина]. - Челябинск: Южно-Уральский гос. гуман.-пед. универ, 2016. - 313 с.
5. Clive Oxenden, Christina Latham-Koenig, Paul Seligson.- Elementary Student's book – 1996. - P. 34.
6. Качкынчиева А.Ж., Бакиева С.Т. Грамматические игры для самостоятельных занятий студентов. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2016. №. 11. С. 267-268.
7. Качкынчиева А.Ж., Бакиева С.Т. Тестирование в обучении иностранному языку. / Известия ВУЗов Кыргызстана. 2014. №. 2. С. 207-210.